

NMI Briefing Paper

SPRÅKA PÅ MEDIEKRATISKA

Om den omedvetna värdeladdningen i mediernas budgetrapportering

Aaron Israelson och Fredrik R Krohnman

Den 16 oktober 2006 lade den nyttillträdda alliansregeringen sin första budgetproposition. Detta Briefing Paper granskar mediernas rapportering kring denna budget.

Vi belyser hur nyhetsreportrar frångår kraven på korrekthet och allsidighet när de använder värdeladdade ord för att beskriva regeringens ekonomiska politik. Det som lika gärna skulle kunna vara en "reform" blir en "försämring", "reduktion" blir "rabatt" och "försäljning" blir "utförsäljning".

Två tredjedelar av nyhetsflödet kring försäljningen av statliga bolag beskriver politiken som "realisation". Som av en händelse är också två tredjedelar av befolkningen negativ mot "utförsäljningen" av statens affärsverksamhet.

Verkligheten filtreras på nyhetsplats genom en verbal processor som utlämnar mediekonsumenterna till reporterens beskrivning av verkligheten. Vi utsätts för en omedveten värdeladdning och därmed en politiskt tendentiös bevakning.

Inför bevakningen av kommande budgetproposition finns det anledning för landets journalistkår att på nytt studera TT:s skrivregler.

INNEHÅLL

Inledning	3
TT:s skrivregler om värdeladdade ord	3
Budgetrapporteringen	4
Omläggning av a-kassan	4
Skattereduktionen för hushållsnära tjänster	5
Utebliven ny tandvårdsfinansiering	6
Inkomstskatten sänks – bara för höginkomsttagare?	7
Försäljningen av statliga bolag	8
Avslutning	10
Noter	11

INLEDNING

Saxat ur nyhetsfloran kring s-regeringens höstbudget oktober 2005:

Regeringens plusjobb döljer arbetslöshet

När finansminister Pär Nuder presenterade regeringens höstbudget lyfte han särskilt fram det jobbpaket som beräknas omfatta 55 000 jobb på två år. Däribland 20 000 så kallade plusjobb, en arbetsmarknadspolitisk åtgärd som oppositionen kallar "gardinhängarjobb". Men plusjobben har också en oväntad kritiker i Sacos ordförande Anna Ekström, tidigare statssekreterare i den socialdemokratiska regeringen.

– Göran Perssons jobbpaket är som en ketchupeffekt. Först inga åtgärder alls och sedan allt på en gång, säger Anna Ekström.

Regeringens prognos för den öppna arbetslösheten är en minskning från 5,9 procent i år till 4,8 procent under nästa år. Men detta är en direkt effekt av att man döljer den reella arbetslösheten med statliga sysselsättningsprogram som ökar från 2,7 procent av arbetskraften under 2005 till 3,6 procent under 2006.

Pär Nuder säger sig också vara nöjd med att statens utgifter inte minskar i omfattning. Detta innebär att skatteuttagen på Sveriges hushåll bibehålls på samma höga nivå som tidigare.

Känns denna notis främmande i medielandskapet? Det beror på att den aldrig publicerats.

Pär Nuders sista höstbudget presenterades i medierna i stället med huvudsakligt fokus på miljöpartiets krav på flyktingamnesti, som inte ingick i budgetuppgörelsen.¹ Och även om kritiken mot den socialdemokratiska regeringens arbetsmarknadspolitik fick ett visst utrymme förekom ingen nämnvärd diskussion om begreppet "öppen arbetslöshet". Efter att dåvarande statsminister Göran Persson och dåvarande finansminister Pär Nuder först flaggat för skattehöjningar blev nyheten inte att dessa skattehöjningar uteblev i budgetpropositionen – och än mindre att statens utgifter och därmed västvärldens högsta skattetryck förblev konstant – utan att Pär Nuder var "nöjd med" att budgeten inte innehöll några "besparingar"² – underförstått att inga grupper "drabbades" av regeringens ekonomiska politik.

Säkert kan man ägna sig åt en mediekritisk diskussion kring denna budgetbevakning, men bortsett från att den diskussionen faller utanför ramen för detta Briefing Paper nöjer vi oss med att konstatera att man svärigen kan anklaga pressen för att i rapporteringen ha agerat utifrån någon tydlig politisk tendens med marknadliberal orientering.

TT:S SKRIVREGLER OM VÄRDELADDADA ORD:

"Var uppmärksam på värdeladdade ord och ord som kan innebära ett ställningstagande. Skriv till exempel inte *skattereform* utan skriv **skatteomläggning** om det inte rör sig om ett direkt citat. Det är ju inte säkert att det verkligen är en reform som är liktydig med förbättring. Det är därför också bättre att skriva **ändra** eller **göra om** i stället för att *reformera*."

Vi har granskat nyhetsrapporteringen kring alliansregeringens första budget i Sveriges fyra rikstäckande tidningar (Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Aftonbladet och Expressen), Göteborgs-Posten, Sydsvenskan, SVT:s två nyhetsprogram, TV4:s Nyheterna, SVT:s Gomorron Sverige, telegram från nyhetsbyrån TT samt i förekommande fall landsortspress och nättidningar.

Mediernas budgetrapportering på nyhetsplats omfattar två dagar i oktober, 16/10 och 17/10. Vi har dessutom analyserat mediernas rapportering om alliansens ekonomiska politik avseende försäljningar av statliga bolag som omfattar en betydligt längre period.³ Detta inte minst för att denna del av kommande vårproposition även fortsättningsvis lär bli ett stridsämne i det offentliga samtalet.

I vår granskning finner vi att medierna, i strid med TT:s ovan nämnda skrivregler och en professionell journalistisk saklighet, i hög utsträckning använder värdeladdade ord och begrepp för att beskriva verkligheten. Detta

menar vi riskerar att förskjuta läsarens eller tittarens förståelse av verkligheten i en specifik politisk riktning. Möjligen är detta journalistiska fenomen ett resultat av en specifik politisk tendens i den samhälleliga diskursen. Vi kallar fenomenet ”den omedvetna värdeladdningen”.

BUDGETRAPPORTERINGEN

Låt oss då titta på språket i budgetrapporteringen under den korta tid vi faktiskt kan anse det befogat att tala om en sådan rapportering, det vill säga måndag 16 oktober då budgeten presenterades och tisdag 17 oktober.

Vi kan börja med att konstatera att det är mycket små skillnader i rapporteringen, oavsett om det är Svenska Dagbladet eller Aftonbladet vi granskar.⁴ För tydlighets skull talar vi nu om rapportering kring budgetpropositionen på nyhetsplats – ledarsidor och krönikörer lämnar vi därhän.

Det finns några ämnen som dominerat rapporteringen.

Dessa är (ej i rangordning):

- Skattereduktion på hushållsnära tjänster
- Sänkning av a-kassan
- Sänkning av inkomstskatten
- Upphävandet av avdragsrätten för fackföreningsavgiften
- Den uteblivna nya tandvårdsfinansieringen

Det finns anledning att reflektera över vissa tendentiöst deskriptiva begrepp som, får vi förmoda, används helt utan eftertanke. Och vilka normer – av stundtals ideologisk karaktär – dessa ger uttryck för. Enligt pressens egna etiska riktlinjer ska nyhetsreportern sträva efter allsidighet och korrekthet.⁵ Allsidighet torde innebära att beskriva ett sammanhang så uttömmande som möjligt och presentera en mångfald i perspektiv och tolkningar från flera olika källor. Korrekthet måste – utöver en faktisk och korrekt redogörelse för händelseförloppet – innebära ett stringent språk som kan återge detta förlopp på ett intresseväckande sätt utan att skriva nyhetskonsumenten på näsan. Inte minst när det handlar om nyhetsrapportering från den mycket värdeladdade politiska sfären.

OMLÄGGNING AV A-KASSAN

En av de stora stötestenarna i valrörelsen 2006 var omläggningen av ersättningsnivåerna i arbetslöshetsförsäkringen. Detta var givetvis även en faktor när medierna diskuterade den nya budgeten. Fokus hamnade snabbt på vad de nya lägre nivåerna skulle innebära för en arbetslös och hur arbetslösa ”drabbas”. Det är en naturlig rapportering. I få länder är regeringspolitik något som ger lika direkt utslag i folks plänböcker som i Sverige, där de offentliga utgifterna utgör en så stor del av BNP.⁶

”Vinnarna på budgeten för 2007 är aktiemiljonärer och de som har jobb. Förlorare är arbetslösa, sjuka, studenter och pensionärer som inte orkar jobba efter 65.”
Expressen 2006-10-17⁷

Kring debatten om a-kassan är två saker värda att beakta.

Omläggningen av a-kassenivåerna var en del av ett större jobbpaket. Spaltmeter skrevs om de nya nivåerna. Nyttillträdde arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m) fick försvara politiken i såväl Studio Ett (Sveriges Radio, P1) som i Gomorron Sverige (SVT).⁸ Omläggningen av a-kassan var en del av ett större paket där vi finner åtgärdsförslag såsom sänkta arbetsgivaravgifter, jobbmatchning, praktikpeng, utvecklingsgaranti och kunskapssatsning inom skolan (enligt alliansens valmanifest). Kommentarer om politikens inriktning i ett vidare perspektiv återfanns dock näst intill uteslutande på ledarplats.⁹

Forskning visar på att ökade krav och nedjusterade nivåer leder till minskad arbetslöshet. Var fanns ekonomijournalisterna? Det är ingen som begär att journalister i rapporteringen om en budget skall driva regeringens agenda. Desto tydligare blir frånvaron av grävande ekonomisk journalistik. Internationell forskning visar på att strängare krav och minskade nivåer i arbetslöshetsförsäkringen generellt leder till att fler sätts i arbete. European Economic Advisory Groups, EEAG:s,¹⁰ årliga rapport konstaterar ständigt detta faktum. I Sverige presenteras denna rapport av Lars Calmfors, professor vid Institutet för internationell ekonomi, Stockholms universitet. LO:s ordförande Wanja Lundby-Wedin fick inte en enda följdfråga kring denna forskning när hon kritiserade sänkningen av a-kassan. Under budgetrapporteringens hektiska dagar var denna del av ekonomijournalistiken inte bristfällig. Den var närmast obefintlig.

Att rapporteringen kring höstbudgetens stora politiska omläggning av arbetsmarknadspolitiken kom att domineras så av en enda fråga, och där denna del av ”jobbpaketet” rentav beskrevs som en ”försämring”, ger ett något tivelaktigt intryck av nyhetsförmedlarnas saklighet.

Maria Victorin, nyhetsreporter på TT, begär till exempel ett flagrant brott mot nyhetsbyråns egna skrivregler när hon i ett telegram uttrycker sig enligt följande:

”Kvinnor drabbas hårdare än män av regeringens förslag till **försämring** av a-kassan.”¹¹

DN:s Lisbeth Brattberg beskriver omläggningen av a-kassan på samma sätt:

”**Försämringar** som att a-kassa och fackföreningsavgift inte längre får dras av [...]”¹²

Likaså Svenska Dagbladet:

”**Försämringarna** i a-kassan och sjukersättningen kommer redan vid årsskiftet [...]”¹³

Och återigen bryter TT, den här gången i ett telegram av Malin Crona, mot sina egna skrivregler:

”Vid årsskiftet sänks ersättningen till sjuka, föräldralediga och de som behöver vara hemma för vård av sjukt barn. Men ministrarna kan sitta lugnt. Själv berörs de inte av alla **försämringar**.”¹⁴

Men också TV4:s Nyheterna använder ordet ”försämring” för att illustrera denna del av arbetsmarknadspolitiken:

”Höjd avgift eller lägre ersättning i fackens försäkringar. Det kan bli följden av alliansens **försämring** av a-kassan.”¹⁵

När man rapporterar om ett av flera sakpolitiska verktyg för att skapa förutsättningar för nya jobb, och just detta förslag finner ett starkt stöd i den internationella forskningen om effektiv arbetsmarknadspolitik, måste det uppfattas som ensidigt att uteslutande beskriva sänkningen av a-kassan som en ”försämring”.

SKATTEREDUKTIONEN FÖR HUSHÅLLSNÄRA TJÄNSTER

Under hela föregående mandatperioden har den så kallade ”pigdebatten” rasat. De fyra allianspartierna enades kring förslaget att ”skatterabattera” hushållsnära tjänster. Förslaget fanns med i alliansens valmanifest och nämndes även i såväl SVT:s som TV4:s respektive slutdebatter, hårt kritiserat av framför allt vänsterpartiet, men även av miljöpartiet och socialdemokraterna.

Begreppen som använts för att beskriva detta förslag är tre olika, som i sin tur ger uttryck för två vitt skilda synsätt. Begreppen *skattesubvention*, *skattereduktion* och *skatterabatt* förekommer alla flitigt.¹⁶ Det bör i sammanhanget sägas att det inte nödvändigtvis finns en klar linje. Där vi ser ett och samma begrepp användas konsekvent av ett specifikt medium kan andra välja ett differentierat uttryckssätt. Till exempel förekommer alla

tre begreppen på olika håll i samma upplaga av Dagens Nyheter dagen efter att budgeten presenterats:¹⁷

”Den borgerliga regeringen vill **subventionera** dessa [hushållsnära, vår anm] tjänster från och med halvårsskiftet nästa år.”

”En **skatterabatt** för hushållsnära tjänster införs från den 1 juli 2007.”

”**Skattereduktionen** för hushållsnära tjänster dröjer [...]”

Låt oss titta på begreppen och dessas respektive innebörd.

1. **Skattesubvention.** En sökning i Göran Walters synonymordbok www.synonymer.se på ordet subvention ger följande förslag: understöd, ekonomiskt understöd, bistånd, hjälp, stöd. Placerat i sammanhanget ”hushållsnära tjänster” utmålas alltså en bild av att staten ger bistånd och/eller understöd till dem som väljer att köpa den typen av tjänster. Att ge understöd eller bistånd är något som i andra sammanhang måste anses som en aktiv handling av den ”givande parten”, inte en passiv.

2. **Skatterabatt.** Samma synsätt får tillämpas på begreppet rabatt. Göran Walters synonymordbok matchar ordet rabatt med *prisavdrag*. Även där bör man tala om en aktiv handling. Ett prisavdrag är en aktiv handling, där säljaren aktivt sätter ett lägre pris än det ordinarie. Ordet rabatt innebär också att det handlar om en tillfällig nedjustering. Att det inte är staten som säljer de hushållsnära tjänsterna är överflödigt att påpeka – men med rabatt som utgångspunkt får vi lära oss att staten, som en temporär ynnest, ”bjuder på” eller ”justerar ned” skattesatsen.

3. **Skattereduktion.** En reduktion av skatter är dock något helt annat. Det första förslaget Walters bok ger är *minskning*. Detta är det begrepp som bäst stämmer överens med verkligheten och konsekvent borde ha använts i rapporteringen. Staten minskar sin egen pålagda avgift på en viss vara eller tjänst. Staten minskar helt enkelt skatteuttaget, vilket är precis vad alliansens förslag syftade till. Att använda andra begrepp för att beskriva processen medför nämligen dels att skattetrycket är en självklarhet, dels att det är en självklarhet av statisk natur. Detta perspektiv utgår från att alla pengar i samhällsekonomin i själva verket tillhör det offentliga och godtyckligt fördelas av politiker. Men att sluta ta ut skatt är rimligtvis inte samma sak som att ge en rabatt. Det rör sig snarare om att återföra skattepengar till skattebetalarna.

UTEBLIVEN NY TANDVÅRDSFINANSIERING

”Tandvårdsreform på 3 miljarder kronor införs.”
Expressen, 2006-10-17

Precis som socialdemokraterna utlovade alliansen en omfattande omläggning av tandvårdsfinansieringen. När finansminister Anders Borg presenterade sin första budget för den nya regeringen meddelade han att denna ”reform” skulle skjutas på framtiden. Det är därmed visserligen inte helt obegripligt att till exempel Dagens Nyheter den 16 oktober konstaterade att ”reformen” åtminstone för tillfället uteblev. Men mot bakgrund av TT:s skrivregler bör journalister noga överväga att inte rakt av köpa politikernas värdeladdade beskrivning av verkligheten.

Desto mer anmärkningsvärt är dock att tandvårdspaketet är den enda av en rad sakpolitiska omställningar i budgeten som kallats just reform, trots omfattande förändringar av a-kassan, inkomstskatten, avdragsrätten för fackföreningsavgiften samt reduktionen av skatt på hushållsnära tjänster – alla delar av alliansens jobbpaket.¹⁸

Vad skiljer då dessa förslag – låt oss för den lite provokativa tydlighetens skull kalla dem ”jobbreformerna” – från ”tandvårdsreformen”? Svaret är statens roll. När det gäller tandvård handlar det om att öka de offentliga utgifterna. Staten ”satsar mer pengar”, eller skjuter till ökade offentliga anslag. ”Jobbreformerna” handlar om att minska statens skatteintag eller att avskaffa avdragsrätt för en viss typ av föreningsmedlemskap.

För att illustrera samma fenomen med fler exempel kan vi också nämna ”fri entréreformen” – som den kallades i medierna¹⁹ – eller, med ett annat värdeladdat begrepp, ”skattesubventionen” av entréavgifter på statliga museer.

”Regeringen Reinfeldt river upp **fri entréreformen** på samtliga statliga museer.”
Dagens Nyheter, 2006-10-12

Det positivt laddade ordet ”reform” är i medierna således reserverat för en ökning av offentliga anslag.²⁰ Detta sätt att rapportera innebär att det samlade mediala landskapet systematiskt rapporterar om en politisk förändring som innebär ökade offentliga utgifter utifrån ett positivt perspektiv, och en politisk förändring som innebär minskade offentliga utgifter utifrån ett negativt. Detta kan knappast vara förenligt med kraven på allsidighet och korrekthet.

INKOMSTSKATTEN SÄNKES – BARA FÖR HÖGINKOMSTTAGARE?

”**1 000 kronor** mer i plånboken” var ett av de budskap som moderaterna affischerade med under valrörelsen. Detta var även något allianspartierna prioriterade i sin första budget. Inför presentationen av höstpropositionen började medierna tala om denna skattesänkning som ”något som gynnar höginkomstagare mest”.

I Aktuellt 21-sändning i SVT den 16 oktober visades en bild på den nytillträdde regeringen med budskapet att samtliga statsråd tillhör budgetens vinnarskara. Reportern Love Benigh uttrycker saken så här i sitt inslag:

”Efter att regeringen nu presenterat nästa års budget står det klart att dom alla tillhör **vinnarna**.”²¹

I tryckta medier såg det ut på samma vis:

”Så här ser en av budgetens **vinnare** ut: En barnfamilj som bor i villa, har bil och en sammanlagd månadsinkomst på 62 000 kronor i månaden [...] För långtidssjuka och arbetslösa blir det betydligt kärvare.”
Göteborgs-Posten 2006-10-17²²

”**Vinnarna** i finansminister Anders Borgs budget har jobb, beskattningsbar förmögenhet, är inte med i facket samt varken röker eller snusar. **Förlorarna** är främst arbetslösa, studenter och de som tänkt att skaffa hemdator via jobbet. Och den i valrörelsen hårdlanserade tusenlappen gäller bara för höginkomsttagarna.”
Sydsvenskan 2006-10-17²³

Under rubriken ”Hårdlanserad tusenlapp bara för höginkomsttagare” skriver nättidningen E24 (då N24) den 16 oktober att ”låginkomsttagare snuvas på tusenlappen”. I artikeln står följande:

”Fullt utslag blir det först på inkomster över 300 000 kronor om året, då skattereduktionen blir 11 000 kronor om året, motsvarande drygt 900 kronor i månaden.”

Och vidare att:

”För låginkomsttagare som tjänar 100 000 kronor om året ger nya budgeten 5 000 kronor mer över, när skatten är betald [...]”²⁴

1. **Höginkomsttagare gynnas.** Räknat på faktiska kronor finns det ingen egentlig invändning. Höginkomsttagaren tjänar alltså i E24:s exempel 11 000 kronor om året och låginkomsttagaren 5 000.

2. **Låginkomsttagare gynnas.** Perspektivet vidgas emellertid när man ser till den procentuella

skattesänkningen. 5 000 kronor över på en inkomst på 100 000 kronor motsvarar 5 procent.
11 000 kronor på en inkomst på 300 000 kronor motsvarar 3,6 procent.

Siffrorna talar sitt tydliga språk. Höginkomsttagaren tjänar mer i reda pengar, men den proportionella skattesänkningen är större för låginkomsttagaren än för höginkomsttagaren. Även om båda resonemangen för all del kan räknas som legitima lyste ett av perspektiven med sin frånvaro i rapporteringen. Mediernas huvudspår var tydligt. Endast höginkomsttagare tjänar på alliansens politik.

FÖRSÄLJNINGEN AV STATLIGA BOLAG

Samma slagsida som (med hjälp av negativt värdeladdade ord) i budgetrapporteringen riktar udden mot propositionens centrala områden återkommer när journalister rapporterar om andra delar av alliansens ekonomiska politik.

Ända sedan alliansen inför valet aviserade avyttrandet av sex strategiskt utvalda statliga bolag, har tonläget varit högt i det offentliga samtalet om denna del i regeringens ekonomiska politik, trots att också den förra (socialdemokratiska) regeringen räknade med att sälja flera bolag i statlig ägo. Sedan frågan aktualiserats i och med att försäljningen ingår i kommande vårbudget, har givetvis också debattens intensitet tilltagit. Oppositionen motsätter sig – föga förvånande – försäljningen och menar att det är affärsmässigt vansinne att avyttra bolagen. Förvånande är inte heller regeringens linje att iaktta affärsmässighet, till exempel genom att inte i förskott annonsera när och i vilken ordning bolagen ska säljas.

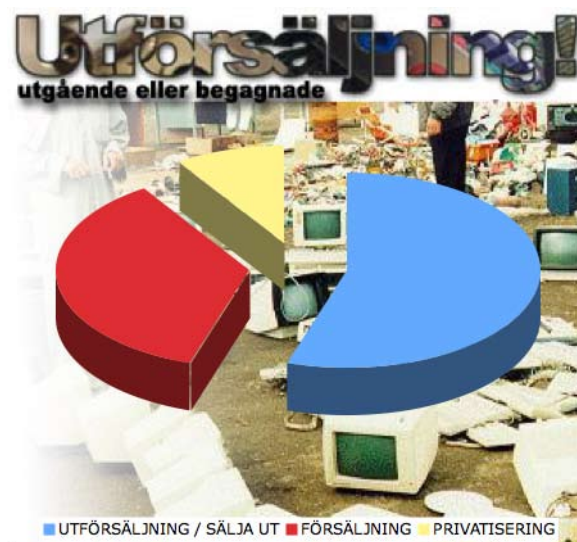
Men precis som vi sett att rapporteringen kring regeringens första budgetproposition med negativt belastade ordval anlägger ett kodifierat och underförstått kritiskt, eller kanske direkt avvisande, förhållningssätt till regeringens ekonomiska politik kan vi också här se en underton av kodifierad opposition.

Utan att ta ställning till affärsmässiga effekter för de statliga bolagen av den borgerliga regeringens politik, kan vi konstatera att kommentarer på nyhetsplats på förhand frammanar bilden av en illa genomtänkt strategi. Själva utgångspunkten – att sälja statliga bolag – illustreras med ett negativt värdeladdat ord; **utförsäljning**.

1. Utförsäljningar. Med 703 träffar intar detta ord (vid en sökning i den dominerande delen av Sveriges tryckta medier sedan oktober 2005) en klar ledning bland ord som används för att beskriva försäljningen av statliga bolag.

2. Försäljningar. Utförsäljningar följs i fallande ordning av det neutrala ”försäljningar”, 457 träffar.

3. Privatiseringar. På tredje plats med 117 träffar kommer ordet ”privatiseringar”.²⁵

Vi konsulterar återigen Göran Walters synonymordbok. Utförsäljning förklaras här med synonymer som realisation, försäljning till nedsatt pris, bortslumpande och rallis. Detta står alltså helt i strid med regeringens uttalade ambition.

Men exempelvis DN:s Pia Gripenberg använder i samma artikel båda orden – ”försäljning” och ”utförsäljning”:

”Den borgerliga regeringen vill sälja sex bolag: delägda OMX (ägare till Stockholmsbörsen), Nordea och Telia Sonera samt de helägda bolagen SBAB (bolån), Vasakronan (fastigheter) samt Vin & Sprit. Tre bolag till nämndes vid gårdagens debatt: Sveaskog, Svenska Spel och Vattenfall. Där är delar av regeringen inne på en hel eller delvis **utförsäljning**.”

”Redan nästa vecka lägger regeringen fram propositionen om **försäljning** av sex statliga företag.”²⁶

Likaså GP:s Lillemor Idling:

”I slutet av nästa vecka räknar statsrådet Mats Odell med att lägga fram sitt förslag om **utförsäljningen** av sex statliga bolag.”

”I propositionen nästa vecka kräver regeringen ytterligare tre bemyndiganden av riksdagen för **försäljning** – av SBAB, Vin & Sprit och Vasakronan.”²⁷

Det tredje ordet i rangordning, ”privatiseringar”, finns inte i Walters synonymordbok. Men om vi tittar på hur ordet ”privat” förklaras med liktydiga begrepp blir värdeladdningen något dubbelbottnad – ord som ”individuell”, ”förtrolig” och ”personlig” kan uppfattas som positiva, medan synonymer som ”egen”, ”hemlig” och ”sluten” får anses vara mer negativt värdeladdade. Privatiseringar som begrepp är möjligen i sig inte värdeladdat, men i den allmänna debatten har det till den grad använts av den breda vänstern som tillhygge och så pass ofta skandaliserats under 1990-talets lågkonjunktur och generella politiska klimat²⁸ att det i det allmänna medvetandet nog är att betrakta som ett negativt laddat ord. I vår granskning av hur ordet används i det offentliga samtalet kan vi konstatera att drygt hälften av träffarna vid en sökning på begreppet ”privatiseringar” på www.google.com har tydliga vänsteravsändare. Endast två av 60 träffar har högeravsändare.²⁹

Från www.vansterpartiet.se:

”**Privatiseringar** leder också till tystare arbetsplatser.”

Från bloggaren Peter Andersson, www.peterlandersson.blogspot.com:

”Även om man förr ibland kunde småle lite åt denna lilla vältaliga ’sekt för **privatiseringar**’ så måste utspelen nu tas på större allvar.”

Från www.yelah.net:

”För det händer inte att **privatiseringar** gör så att de hemlösa, sjukskrivna och arbetslösa ägande ökar.”

Från Ali Esbatis blogg www.esbati.blogspot.com:

”Klas Rönnbäck har för Vänsterpartiet i Stockholms stad sammanställt en rapport som på ett frapperande sätt visar det mångsidigt höga priset för **privatiseringar** och avregleringar.”

Från www.motkraft.net:

”**Privatiseringar** innebär därför ofta att resurser snedfördelas på ett sätt som förstärker klasskillnaderna i samhället.”

Vid en sökning på ”privatiseringar” leder 33 av de första 60 googlelänkarna till avsändare med hemvist ganska långt till vänster på den politiska skalan. Det säger någonting om vilka som ”äger” ordet. Den som använder begreppet flitigast förfogar givetvis också över privilegiet att fylla det med eller förstärka dess inneboende värdeladdning.

De statliga bolag som står på regeringens försäljningslista är dessutom redan bolagiserade och verkar på en marknad med samma villkor som andra företag, det vill säga utan offentlig insyn och direkt politisk kontroll.³⁰ Inte minst är ett flertal av bolagen delvis redan i privat ägo. I ljuset av detta framstår det inte som helt korrekt att tala om ”privatiseringen” av statliga bolag, som vore det tal om vilken offentlig verksamhet som helst.

Detta innebär att ungefär två tredjedelar av de begrepp som i nyhetsrapporteringen används för att beskriva försäljning av statliga bolag, är negativt laddade och/eller på annat sätt inte helt stämmer överens med de pressetiska reglernas krav på korrekthet.

Mot denna bakgrund är det möjligen inte så konstigt att två av tre tillfrågade svenskar i en opinionsundersökning (GP/Sifo) är tveksamma eller direkt negativa till ”utförsäljningen” av statliga bolag.³¹

AVSLUTNING

Det första en journalist får lära sig är att hårdvinkla nyheter. För att åskådliggöra ett kanske komplicerat och spretigt förlopp för läsaren/tittaren/lyssnaren lär sig reportern att dramatisera och rikta ljuset mot en viss aspekt av detta förlopp. I hårdvinklingen ingår också att utelämna andra delar av samma förlopp. Men för att denna arbetsmetod inte ska haverera ställs journalisten också inför höga krav på korrekthet och allsidighet. Reporterns egna politiska preferenser eller allmänna värdegrund får inte påverka rapporteringen. I sammanhanget är det särskilt viktigt, och inte helt okomplicerat, att akta sig för att bekräfta och förstärka den politiska diskurs som för tillfället dominerar. Det är nämligen just denna ”Weltanschauung” och dess kulturella uttryck som återspeglas i en omedveten värdeladdning.

En ökad medvetenhet om dessa tendensproblem skulle sannolikt stävja problemet med snedvriden rapportering. Uppslagsverket Wikipedia, som ju är en ständigt levande process med miljoner bidragslämnare från hela världen, har att förhålla sig till dylika problem eller helt dräneras på trovärdighet. Nyckelordet för uppslagsverkets bidragslämnare är NPOV – en förkortning för Neutral Point Of View, neutral synvinkel. Och Wikipedia uppmanar sina användare att vara medvetna om att de själva alltid utgår från en specifik synvinkel på en företeelse, liksom att undvika värdeladdade ord.³²

Inom journalistiken är det heller ingen nyhet att man ska akta sig för värdeladdade begrepp. Vi vill gärna återkomma till det nyhetsbyrån TT varnar för i sina skrivregler:

”Var uppmärksam på värdeladdade ord och ord som kan innebära ett ställningstagande. Skriv till exempel inte *skattereform* utan skriv *skatteomläggning* om det inte rör sig om ett direkt citat. Det är ju inte säkert att det verkligen är en reform som är liktydig med förbättring. Det är därför också bättre att skriva *ändra* eller *göra om* i stället för att *reformera*.”

Samma sak gäller förstås också för motsatsen. I stället för att använda ett negativt värdeladdat ord som ”försämring” av a-kassan eller ännu tydligare – ”utförsäljning” av statliga bolag kan man använda neutrala ord som ”sänkning” av ersättningsnivån i a-kassan – eller ”försäljning” av statliga bolag.

Så kan journalistiken frikännas från en dold politisk agenda, mediekonsumenterna efter eget huvud få värdera nyheter och en saklig rapportering torrläggas på en omedveten värdeladdning.

NOTER

1. Dagens Nyheter, 2005-09-21, avdelning: Sverige, sidan A11, Artikel: "Mp fick regeringen att bryta mot sina egna principer i flyktingfrågan".
Dagens Nyheter, 2005-09-06, avdelning: Sverige, sidan A11. Artikel: "Nuder nöjd med budgetsamtal"
TT, 2005-08-29, avdelning: Ekonomi, affärer, finans, politik, samhälle. Artikel: "Regeringen: Flykting-
amnesti kostar 8 miljarder".
Expressen, 2005-09-14, avdelning: NYH, sidan 104. Artikel: "Nu vill miljöpartiet förhandla med
Persson".
Svenska Dagbladet, 2005-09-19, avdelning: C-Red, sidan 13. Artikel: "Slutbud från mp till Nuder".
2. TT, 2005-09-20. Artikel: "Regeringens jobbpaket underkänt".
3. Perioden 10 oktober 2005 – 1 april 2007.
4. SvD, 2006-10-16. BUDGETEN sidan 6. Artikel: "Sänkta skatter och lägre a-kassa".
– "Sänkt a-kassa och skattesänkningar som främst gynnar högavlönade"
Aftonbladet, 2006-10-17. Sidan 12, Artikel: "VINNARE: MINISTERN – DIN NYA EKONOMI".
"I går presenterade finansminister Anders Borg den nya regeringens första budget. Vinnare: de som har
jobb. Förlorare: arbetslösa och sjukskrivna."
5. PO:s / PON:s Etiska regler för press, TV och radio. [http://www.po.se/Article.jsp?article=1011&avd=ve
rksamhet](http://www.po.se/Article.jsp?article=1011&avd=ve
rksamhet)
6. Statistiska Centralbyrån, Offentlig Ekonomi 2007
http://www.scb.se/statistik/_publikationer/OE0903_2007A01_BR_OE06SA0701.pdf
7. Expressen, 2006-10-17, sidan 14. Artikel: "Räkna ut din nya ekonomi".
8. Gomorron Sverige, 2006-10-24, 07.15. Sven Otto Littorin (m), arbetsmarknadsminister möter Lena
Heselius, vårdbiträde, fackligt aktiv som sektionsordförande i Kommunal.
9. Dagens Nyheter, 2006-10-17, LEDARE, osignerad: "Först kommer jobben, jobben och jobben".
Svenska Dagbladet, 2006-10-17, LEDARE, osignerad: "Budskapet som vann valet blir budget".
Expressen, 2006-10-17, LEDARE osignerad: "Friskt vågat".
Aftonbladet, 2006-10-17 LEDARE, osignerad: "En budget i grått".
10. Utöver publikationer som i princip får anses tillhöra fackpressen, framför allt då tidningen Fokus och
Dagens Industri, har ingen tidning över huvud taget nämnt EEAG sedan Svenska Dagbladet Näringsliv
i mars 2006 skrev om EU:s finans- och penningpolitik. Dessförinnan är det också Svenska Dagbladet
som senast ensam bland de stora medierna rapporterar om EU:s ekonomiska rådgivningspanel. Ett år
tidigare.
Nationalekonomen Lars Calmfors och tidningen Fokus är dessutom i stort sett de enda som, vid en
sökning i artikelarkiven Presstext och Mediearkivet, över huvud taget tycks föra ett offentligt samtal
om forskningen kring sambandet mellan sänkta ersättningsnivåer i a-kassan och positiva effekter på
sysselsättningen.
11. TT-telegram, 2006-11-01. Publicerat i Nerikes Allehanda G Sektion: Dina Fonder, sidan 3.
12. Dagens Nyheter, 2006-10-17, sidan A4. Artikel: "Barnfamilj vinner tusenlappar".
13. Svenska Dagbladet, 2006-10-17, sidan 8, avdelning: NYHETER/BUDGETEN.
14. TT/Spektra, 2006-10-18.
15. TV4 Nyheterna, 2007-04-07 – länk: <http://tv4.se/nyheter/492355.html>
16. Sydsvenskan, 2006-10-17. Artikel: "Alliansen sänker a-kassan och satsar på nystartsjobb".
– "Företag som anställer någon ur de här grupperna får en *subvention* (vår kurs) som motsvarar kostna-
den för arbetsgivaravgiften."
17. Göteborgs-Posten, 2006-10-16. Artikel: "Sänkt skatt på inkomster – höjd skatt på tobak"

- ”Från årsskiftet får också företag som anställer ... en *subvention* (vår kurs) motsvarande arbetsgivaravgiften.”
 Västerbottens-Kuriren, 2006-10-17. Artikel: ”Det blir en explosion”, sidan 8:
 ”*Skattereduktion* (vår kurs) för hushållsnära tjänster kan bli verklighet från 1 juli nästa år.”
 Göteborgs-Posten, 2006-10-17. Artikel: ”Ams-platser minskar och utlovad rabatt dröjer”:
 – ”Senareläggningen av *skatterabatten* (vår kurs) i tjänstesektorn motiveras med att frågan måste utredas ytterligare.”
 Expressen, 2006-10-17, sidan 14. Artikel: ”Räkna ut din nya ekonomi”:
 – ”Slopad *skattereduktion* (vår kurs).”
 Dagens Nyheter, 2006-10-16, sidan A08. Artikel: ”Regeringen sänker inkomstskatt nästa år”:
 – ”Från samma datum är förhoppningen att *skattereduktion* (vår kurs) för hushållsnära tjänster ska införas.”
 Se även här nedan.
 Dagens Nyheter, 2006-10-17, sidan 6, EKONOMI. Artikel: ”Hemfrid jublar över budgeten”:
 – ”Den borgerliga regeringen vill *subventionera* (vår kurs) dessa (hushållsnära, vår anm) tjänster från och med halvårsskiftet nästa år.”
 Sidan 10, BUDGETEN. Artikel: ”Den nya ekonomin på en minut”:
 – ”En *skatterabatt* (vår kurs) för hushållsnära tjänster införs från den 1 juli 2007.”
 Sidan 10, BUDGETEN, Artikel ”Jobben viktigast”:
 – ”*Skattereduktion* (vår kurs) för hushållsnära tjänster dröjer [...]”
18. Allians för Sveriges valmanifest, 2006.
19. Expressen, 2006-10-16, Avd: Nyheter, sidan 12. Artikel: ”Hon skyller på sin make”:
 – ”Förutom alla turerna med tv-licensen, är det framför allt två saker som retar upp. Att Cecilia Stegö Chilò river upp *fri entréreformen* (vår kurs) på de statliga museerna – utan att informera politiker och medarbetare först.”
 Dagens Nyheter, 2006-10-12, avdelning: Kultur, sidan C02. Artikel: ”Fri entré avskaffas”:
 – ”Regeringen Reinfeldt river upp *fri entréreformen* (vår kurs) på samtliga statliga museer.”
 Göteborgs-Posten, 2007-01-02, Artikel: ”Världskulturen lockade fler besökare”:
 ”Ökningen beror dels på *fri entréreformen* (vår kurs) men också på att Medelhavsmuseet öppnat igen och lockat drygt 260 000 besökare, jämfört med toppnoteringen på 78 000 besök 2003.”
20. Dagens Nyheter, 2006-10-17, sidan 12 BUDGETEN. Artikel: ”Patienter får ökad frihet att välja vård”:
 – ”*Tandvårdsreformen* (vår kurs) dröjer till 2008, tidigare är inte praktiskt möjligt, enligt regeringen.”,
 Expressen, 2006-10-17, sidan 10. Artikel: SÅ BLIR DIN EKONOMI:
 – ”*Tandvårdsreform* (vår kurs) på 3 miljarder kronor införs.”
 Svenska Dagbladet, 2006-10-17, ettan. Artikel: ”*Tandvårdsreformen* (vår kurs) uteblir”.
 Aftonbladet, 2007-02-06, sidan 8. Artikel: ”Regeringen sviker ett av sina vallöften. *Tandvårdsreformen* (vår kurs) får vänta.”
21. Aktuellt, 2006-10-16, 21-sändningen, cirka 1:40 minuter in i sändning: ”Alla i regeringen tillhör vinnarna.”
22. Göteborgs-Posten, 2006-10-17, Ettan.
23. Sydsvenskan, 2006-10-17, sidan A20, avdelning: ANALYS – BUDGETEN. Artikel: ”Regeringen snuvar låginkomsttagare på tusenlappen”
24. N24, 2006-10-16, Artikel: ”Hårdlanserad tusenlapp bara för höginkomsttagare”:
 – ”Låginkomsttagare snuvas på tusenlappen. Sänkt inkomstskatt med regeringens jobbavdrag ger några hundralappar extra kvar i plånboken.” http://www.e24.se/dynamiskt/samhallsekonomi/did_13868392.asp
25. PRESSTEXT och MEDIEARKIVET 2005-10-01 -> 2007-04-01.
 (Egen granskning i artikelsök i Mediearkivet och Presstext där pressklipp från i stort sett alla tryckta medier finns arkiverade.)
 TOTALT UTFÖRSÄLJNING: 323 träffar
 TOTALT SÄLJA UT: 380 träffar

TOTALT FÖRSÄLJNING: 457 träffar

TOTALT PRIVATISERING: 117 träffar

SUMMERING: "Försäljning" används vid 36 procent av tillfällena under den period vår granskning gäller. Vid ungefär två av tre tillfällen används ett värdeord (privatisering, utförsäljning/sälja ut).

26. Dagens Nyheter, 2007-02-22, Ekonomi. Artikel: "Fp och c vill sälja fler bolag":
"Redan nästa vecka lägger regeringen fram propositionen om *försäljning* (vår kurs) av sex statliga företag":
– Där är delar av regeringen inne på en hel eller delvis *utförsäljning* (vår kurs)."
27. Göteborgs-Posten, 2007-02-22, Avdelning Eko-Pol. Artikel: "Kritik mot utförsäljningen av statliga bolag":
– "I slutet av nästa vecka räknar statsrådet Mats Odell med att lägga fram sitt förslag om *utförsäljningen* (vår kurs) av sex statliga bolag."
– "I propositionen nästa vecka kräver regeringen ytterligare tre bemyndiganden av riksdagen för *försäljning* (vår kurs.) – av SBAB, Vin & Sprit och Vasakronan."
28. Såväl tidigare socialdemokratiska regeringar som den senaste borgerliga regeringen (1991-1994) genomförde tidigare ett antal avregleringar (av bland annat telefonmarknaden och elmarknaden) som i viktiga delar misslyckats med att skapa en sund konkurrens. Till exempel lät man det numera halvstatliga bolaget Telia behålla kontrollen över det fasta telenätet och Vattenfall ser ut att kvarstå som dominerande aktör i delvis statlig ägo. Dessa halvdana privatiseringar har tillsammans med misslyckande kommunala entreprenadaffärer och en generellt besvärlig ekonomisk situation under hela 1990-talet skapat en negativ bild av "privatiseringar". Se bland annat Televerkets omvandling till Telia – en studie av privatiseringar och effektivitet, Per Forssberg vid Linköpings universitet/Ekonomiska institutionen, 2000.
29. Vid en sökning på begreppet "privatiseringar" på sökmotorn google.com den 3 april 2007 får vi bland de första 60 träffarna 33 länkar till avsändare med en tydlig vänstertendens. Bland dessa återfinns Attac, vänsterpartiet, LO-TCO:s biståndsnämnd, Ali Esbatis blogg, yelah.net, Pravda Daily, socialisten.nu, Offensiv, S-info, Motkraft, tidningen Analys och Kritik, globalt.nu, socialisterna.org, socialistiska partiet, world-psi, bloggen Feministisk vänstertjej, Marie Möller (v), RFHL, Peter Andersson (s), Magnus Ahlkvist (v) med flera. Endast två träffar, bland dessa 60, leder oss till högeravsändare; bloggarna Machina Libera och Anders Pettersson. De övriga länkarna går till diverse nyhetstidningar, Sveriges Radio, Wikipedia, uppsatser på högskolenivå med mera.
30. Däremot har dessa statliga bolag andra konkurrensvillkor än de renodlad privata när det kommer till kapitaltillskott. I grund och botten tryggar skattebetalarna deras överlevnad.
31. Göteborgs-Posten, 2007-03-03, Artikel: "Majoritet tveksamma till att sälja"
32. Wikipedia. Från Wikipedias regler för neutralt förhållningssätt: "All Wikipedia articles and other encyclopedic content must be written from a neutral point of view (NPOV), representing fairly and without bias all significant views that have been published by reliable sources."
http://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Neutral_point_of_view